

Ümumi məlumat	Fənnin adı, kodu və kreditlərin sayı	LING426, Sosial dilçilik, 4 kredit, 6 AKTS	
	Departament	Dillər və ədəbiyyatlar	
	Proqram (bakalavr, magistr)	Bakalavriat	
	Tədris semestri	2025/2026-cı tədris ilinin yaz semestri	
	Fənni tədris edən müəllim (lər)	f.ü.f.d., dos. Rasim Heydərov	
	E-mail:	dr.rasimheydarov@mail.ru	
	Telefon:		
	Mühazirə otağı/Cədvəl		
	Məsləhət saatları	Bazar ertəsi, saat 10.00-12.00	
Prerekvizitlər			
Tədris dili	Azərbaycan dili		
Fənnin növü (məcburi, seçmə)	Məcburi		
Dərsliklər və əlavə ədəbiyyat	Dərsliklər: 1. Rəcəbli Ə. Sosioliqvestika. Bakı, 2005, 530 s. 2. Rəcəbli Ə. Dilçilik tarixi. İki cildə. II c., Bakı, 2006, 616 s. 3. Qəribova J. Sosioliqvestika. Bakı, 2025, 384 s. 4. Axundov A. Ümumi dilçilik. Bakı, 2006, 278 s. 5. Qurbanov A. Ümumi dilçilik. I cild (3 cildə). Bakı, 2019, 448 s. 6. Qurbanov A. Ümumi dilçilik. II cild (3 cildə). Bakı, 2019, 272 s. 7. Qurbanov A. Ümumi dilçilik. III cild (3 cildə). Bakı, 2019, 512 s. 8. Heydərov R. Dillərin inkişafında dil əlaqələrinin rolu, Bakı, 2013, 214 s. 9. Veysəlli F. Sosiodilçilik. Bakı, Mütərcim, 2022 Əlavə ədəbiyyat: 1. Ferdinand de Sössür. Ümumi dilçilik kursu. Bakı, 2003 2. Adilov V. Orta əsrlərdə Azərbaycan liqvakulturoloji mühiti (“sosioliqvestika” fənni üzrə dərs vəsaiti). Bakı, 2018 3. İ.A Boduen de Kurtene. Ümumi dilçilik üzrə əsərləri. Bakı, 2014 4. Диакроническая социалингвистика. Отв. ред. В.К.Журавлев. М., 1993 Мечковская Н.Б. Социальная лингвистика. М., 1996 5. Беликов В.И., Крысин Л.П. Социалингвистика. М., 2000		
Tədris metodları	Mühazirə	+	
	Qrup müzakirəsi	+	
	Praktiki tapşırıqlar	+	
Qiymətləndirmə	Komponentləri	Tarix/son müddət	Faiz (%)
	Fəallıq		5
	Davamiyyət		5
	Quizlər		5+5
	Aralıq imtahanı		30
	Tapşırıq		10
	Final imtahanı		40
	Yekun		100
Kursun təsviri	Sosial dilçilik: Sosial dilçilik və ya sosioliqvestika dil və cəmiyyət arasındakı əlaqələri öyrənir. Lakin bu elm sahəsi yalnız dil və bütöv cəmiyyət arasındakı əlaqə deyil, dillə o cəmiyyətin üzvləri arasındakı əlaqələr də öyrənilir. Ümumilikdə sosioliqvestik siyasət, sosial və iqtisadi amillərin təsiri altında dildə hansı sosioliqvestik dəyişikliklərin baş		

	verdiyini, bunun insanlar tərəfindən hansı yollarla tənzimləndiyini, eləcə də bu kimi faktorların sosial qrupların formalaşmasında və həmin qrupların cəmiyyətdəki mövqeyinin müəyyən edilməsində nə kimi rol oynadığını öyrənir. Xüsusi olaraq isə bu fənn çərçivəsində dil variantlılığı, sosial qrup və sosial dialekt, regional dialekt, dil kollektivlərinin xüsusiyyətləri, dil dəyişməsi və dil keçidi, süni dillər və onların formalaşması prosesi, dil və mədəniyyət, dil və milli təfəkkür arasında qarşılıqlı əlaqə və s. məsələləri öyrənir. Fənnin tədrisi zamanı bu problemlərlə yanaşı, dil variasiyaları problemləri, sosial dilçiliyin məqsədləri, sosial dilçiliyin banisi sayılan F.de Sössürün dilçilik təlimi, sosiolinqvistikanın nəzəriyyəsi, elmlər sistemində yeri, əsas sahələri, dilin daxili strukturunun təşəkkülü və inkişaf proseslərinin sosial mahiyyəti, nitqin sosiolinqvistik aspekti, dilin sosial və funksional diferensiallaşmasında sosial münasibətlər, dildə variasiya və sosiolinqvistikanın prinsip və metodlarını araşdırılır.
Kursun məqsədləri	<u>Kursun əsas məqsədi</u> sosial dilçiliyin məqsədini və əsas istiqamətlərini təhsilalanlara çatdırmaqdır. <u>Kursun spesifik məqsədləri</u> - Tələbələrdə sosial dilçilik barədə biliklər formalaşdırmaq - Tələbələrə sosioloji dilçiliyin metodoloji əsaslarını və elmlər sistemində yerini müəyyənləşdirməkdə kömək etmək - Tələbələrə sosial dilçiliyin prinsip və metodları haqqında məlumat vermək.
Tədrisin (öyrənmənin) nəticələri	Kursun sonunda tələbələr: 1. Sosial dilçiliyin yaranması tarixi və burada F.de Sössürün rolunu öyrənəcəklər. 2. Sosioloji dilçiliyin metodoloji əsaslarını öyrənəcəklər. 3. Sosioloji dilçiliyin nəzəri məsələlərini biləcəklər. 4. Sosial dilçiliyin əsas sahələrini öyrənəcəklər. 5. Sosial dilçilik modellərini biləcəklər. 6. Bilinqvizm və diqlossiya nəzəriyyəsi və bu nəzəriyyələrin Azərbaycan modeli haqqında məlumat əldə edəcəklər. 7. Azərbaycanda sosial dil qrupları və onların özəllikləri haqqında məlumatlar əldə edəcəklər.
Qiymətləndirmə meyarları (Tədris siyasəti və davranış)	Davamiyyət Semestr boyunca qeydiyyat aparılaraq final imtahanından əvvəl bal yazılacaqdır. Dərsə gecikən tələbəyə qaib yazılır. Buna baxmayaraq tələbə dərs saatına buraxılır. Davamiyyətə görə bal verilməsində tələbənin dərstdə ardıcıl iştirakı və dərstdə özünü qaydalara uyğun aparması nəzərə alınacaqdır. Üzrsüz buraxılan hər dərs üçün 0,5 bal çıxılacaq. Fəallıq Fəallığa görə veriləcək bal tələbənin müzakirələrdə iştirakına, semestr boyu həftəlik dərs proqramına hazırlaşmalarına, yeni və əlavə ədəbiyyatlara göstərdiyi marağa görə veriləcəkdir. Dərstdə fəallıq, sual – cavab və qrup işlərində fəallığa görə isə 5 bal nəzərdə tutulur. Quiz. Dərsin 5-ci və 12-ci həftəsində “quiz” keçiriləcək və 5 balla qiymətləndiriləcək. “Quiz” üçün suallar keçirilən dərslər əsasında hazırlanacaq. Tapşırıq

Tələbələr Azərbaycan dilinin müxtəlif sahələrdə və üslublarda işlənməsi ilə bağlı tapşırıqlar veriləcək. Bu tapşırıqlara əsasən tələbələr KİV-də, reklamlarda və digər sahələrdə Azərbaycan dilinin norma pozuntularını müəyyən etməyə çalışacaqlar.

İmtahan haqqında

1. İmtahana hazırlaşarkən dərslərdə götürülmüş qeydləri öyrənməklə yanaşı, dərsin iş planında göstərilmiş ədəbiyyatlara, o cümlədən başqa mənbələrə də müraciət etmək lazımdır.
2. İstifadə ediləcək ədəbiyyatın bir qismi tərəfimizdən təmin ediləcəkdir.
3. Aralıq və final imtahanlarının hər ikisində suallar test və ya açıq ola bilər.

Cədvəl (dəyişdirilə bilər)

Həftə	Tarix (planlaşdırılmış)	Fənnin mövzuları	Dərslik/Tapşırıqlar
1.		Sosial dilçilik fəninin məqsəd və vəzifələri Dil və cəmiyyət	Rəcəbli Ə. Sosiolingvistika, 2004, s.7-17 Qurbanov A. Ümumi dilçilik. III cild (3 cilddə). Bakı, 2019, 240-244
2.		Dilin sosial tipləri (Qəbilə, xalq və milli dillər) Dil və ictimai formasiyalar	Qurbanov A. Ümumi dilçilik. III cild (3 cilddə). Bakı, 2019, 245-247 Qurbanov A. Ümumi dilçilik. III cild (3 cilddə). Bakı, 2019, 248-252
3.		Dil əlaqələri problemi	Heydərov R. Dillərin inkişafında dil əlaqələrinin rolu, 2013, s.15-35
4.		Dil və siyasət Azərbaycanda dil siyasəti	Qurbanov A. Ümumi dilçilik. III cild (3 cilddə). Bakı, 2019, 253-262 Qurbanov A. Ümumi dilçilik. III cild (3 cilddə). Bakı, 2019, 262-2265
5.		Sosial dialektlər Dil və üslub	Rəcəbli Ə. Sosiolingvistika, 2004, s.185-192 Qurbanov A. Ümumi dilçilik. III cild (3 cilddə). Bakı, 2019, 174-178
6.		Dil quruculuğu və dil planlaşdırılması Dil və norma	Rəcəbli Ə. Sosiolingvistika, 2004, s.206-218 Qurbanov A. Ümumi dilçilik. III cild (3 cilddə). Bakı, 2019, 128-136
7.		Aralıq imtahanı Ədəbi dil məsələsi	Məruzə Rəcəbli Ə. Sosiolingvistika, 2004, s.238-265
8.		Azərbaycan dilində norma pozuntuları	Rəcəbli Ə. Sosiolingvistika, 2004, s.150-159

		Jarqon və loru danışığı	Qurbanov A. Ümumi dilçilik. III cild (3 cilddə). Bakı, 2019, 159-162
9.		Azərbaycanda multikulturualizm və yerli dillər	Rəcəbli Ə. Sosiolingvistika, 2004, s.322-350
		Dil əlaqələri zamanı dildə yaranan müxtəlif kənaraçıxmalar	Heydərov R. Dillərin inkişafında dil əlaqələrinin rolu, 2013, s.50-70
10.		Dilin sosial diferensiaslaşması	Rəcəbli Ə. Sosiolingvistika, 2004, s.366-375
		Vahid ümumdünya dili	Qurbanov A. Ümumi dilçilik. III cild (3 cilddə). Bakı, 2019, 332-348
11.		Süni dillər. Esperanto dili	Qurbanov A. Ümumi dilçilik. III cild (3 cilddə). Bakı, 2019, 340-280
		İnterferensiyanın növləri	Heydərov R. Dillərin inkişafında dil əlaqələrinin rolu, 2013, s.80-85
12.		Ədəbi dil və dialekt	Qurbanov A. Ümumi dilçilik. III cild (3 cilddə). Bakı, 2019, 163-173
		Alınma sözlər	Heydərov R. Dillərin inkişafında dil əlaqələrinin rolu, 2013, s.103-123
13.		Dillərin ittifaqı	Heydərov R. Dillərin inkişafında dil əlaqələrinin rolu, 2013, s.124-148
		Qarışıq dillər: picin və kreol dillər	Heydərov R. Dillərin inkişafında dil əlaqələrinin rolu, 2013, s.149-161
14.		Substrat, superstrat, adstrat hadisələri	Heydərov R. Dillərin inkişafında dil əlaqələrinin rolu, 2013, s.162-186
		İkidillilik	Heydərov R. Dillərin inkişafında dil əlaqələrinin rolu, 2013, s.187-185
15.		Diqlossiya	Heydərov R. Dillərin inkişafında dil əlaqələrinin rolu, 2013, s.185-195
		Keçilmişlərin təkrarı qiymətləndirmə	Məruzə
		Final imtahanı	